

U z n e s e n i e

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobkyne **R.**, bývajúcej v S., zastúpenej JUDr. J., advokátom so sídlom v S., proti žalovanému **I.**, bývajúcemu v S., **o určenie zániku práva spoločného nájmu bytu**, vedenej na Okresnom súde Humenné pod sp. zn. 16 C 119/2005, o dovolaní žalobkyne proti rozsudku Krajského súdu v Prešove z 3. júna 2008 sp. zn. 5 Co 85/2008, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky **z r u š u j e** rozsudok Krajského súdu v Prešove z 3. júna 2008 sp. zn. 5 Co 85/2008 a vec vracia tomuto súdu na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Humenné rozsudkom z 24. septembra 2007 č.k. 16 C 119/2005-154 určil, že právo spoločného nájmu žalobkyne a žalovaného k bytu č. X. nachádzajúceho sa v bytovom dome č. X. na ulici K. v S. zaniklo trvalým opustením spoločnej domácnosti zo strany žalovaného; žalovanému uložil v lehote 3 dní od právoplatnosti rozsudku nahradiť žalobkyni trovy konania 11 520 Sk. V odôvodnení rozhodnutia uviedol, že žalobkyňa dostatočným spôsobom osvedčila naliehavý právny záujem na podaní žaloby s odôvodnením, že jej postavenie je neisté a navyše žalovaný sa domáhal počas konania vstupu do bytu. Po vyhodnotení dôkazov súd dospel k záveru, že zo strany žalovaného došlo k trvalému opusteniu spoločnej domácnosti, čomu nasvedčuje skutočnosť, že dňa 5. decembra 2004 si zobral z bytu časť svojich osobných vecí a následne sa sám skontaktoval so žalobkyňou, túto vyzval, aby mu pripravila všetky jeho osobné veci, ktoré v byte ostali a tieto si nakoniec žalovaný aj zobral. O úmysle žalovaného opustiť spoločnú domácnosť svedčí aj skutočnosť, že až do začatia súdneho konania sa žalovaný nedomáhal vstupu do bytu, tohto práva sa domáhal až pod vplyvom podania žaloby o zrušenie spoločného nájmu k bytu. Žalovaný od vyst'ahovania z bytu neprispel žalobkyni na nájomné a ani na platby za služby spojené s užívaním bytu, týmto počínaním dal najavo, že sa prestal cítiť byť členom spoločnej

domácnosti a nájomcom bytu. Tvrdenie žalovaného o tom, že mu žalobkyňa znemožnila vstup do bytu po 2. decembri 2004 vymenením zámku na vchodových dverách bytu, súd považoval za účelové, pretože žalovaný mal dostatok možnosti po 5. decembri 2004 sa domáhať svojho práva v predmetnom byte bývať. Vychádzajúc z § 80 písm. c/ O.s.p., § 703 ods. 1, § 705 ods. 1, 3 a § 708 Občianskeho zákonníka (ďalej len „OZ“) súd žalobe vyhovel, pretože dospel k záveru o zániku spoločného nájmu bytu účastníkov konania trvalým opustením spoločnej domácnosti zo strany žalovaného. O náhrade trov konania rozhodol súd podľa § 142 ods. 1 O.s.p. a úspešnej žalobkyni priznal ich náhradu vo výške 11 520 Sk.

Na odvolanie žalovaného Krajský súd v Prešove rozsudkom z 3. júna 2008 sp. zn. 5 Co 85/2008 napadnutý rozsudok súdu prvého stupňa zmenil tak, že žalobu zamietol; žalobkyni uložil v lehote 3 dní od právoplatnosti rozsudku nahradiť žalovanému 27 746 Sk. V odôvodnení uviedol, že východiskom úspešnej určovacej žaloby podľa § 80 písm. c/ O.s.p. je existencia naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení. Právny záujem žalobcu musí byť kvalifikovaný, t.j. naliehavý, pričom posúdenie naliehavého právneho záujmu je otázkou právnej kvalifikácie rozhodujúcich skutočností. Pre žalobcu to znamená nevyhnutnosť tvrdiť a dokázať skutočnosti, z ktorých vyplýva existencia naliehavého právneho záujmu na žiadanom určení, čo je jednou z podmienok, aby súd žalobe mohol vyhovieť. K tomu, či tu je právny záujem na určení sa prihliada vždy z úradnej povinnosti. V prípade opustenia spoločnej domácnosti je namieste iba taká určovacia žaloba v zmysle § 80 písm. c/ O.s.p., ktorou kladným rozhodnutím o nej bude odstránený stav neistoty právneho postavenia žalobkyne vo vzťahu k bytu a súčasne sa tým predíde aj prípadným ďalším sporom. Žalobkyňa v určovacej žalobe nepreukázala naliehavý právny záujem na žiadanom určení. Žalobkyňa tvrdí, že je výlučnou nájomníčkou bytu. Pokiaľ je to tak a vyplýva to aj z výsledkov vykonaného dokazovania, niet naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení. O náhrade trov konania rozhodol odvolací súd podľa § 224 ods. 1, 2 O.s.p. v spojení s § 142 ods. 1 O.s.p. a úspešnému žalovanému priznal ich náhradu vo výške 27 746 Sk.

Rozsudok odvolacieho súdu napadla žalobkyňa dovolaním, ktoré odôvodnila tým, že uvedené rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.) a súčasne jej bola odňatá možnosť konať pred súdom (§ 237 písm. f/ O.s.p.). Navrhla, aby Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Prešove z 3. júna 2008 sp. zn. 5 Co 85/2008 zrušil a vec vrátil odvolaciemu súdu na ďalšie konanie. Poukázala na to,

že podľa jej názoru došlo k zániku spoločného nájmu k bytu podľa § 708 OZ odst'ahovaním sa jej bývalého manžela z bytu a odnesením jeho vecí, čo však neakceptoval Mestský úrad v S.. Žalovaný aj po odst'ahovaní sa z bytu pred zamestnancami orgánu verejnej správy tvrdil, že z bytu sa neodst'ahoval, že naďalej v byte býva, a preto si nezmenil trvalé bydlisko. Žalobkyňa chcela svoju bytovú otázku riešiť aj tým, že predmetný byt, v ktorom bývala odkúpi, pretože podľa jej presvedčenia bola jeho výlučnou nájomníčkou. Z uvedeného je zrejmé, že postavenie žalobkyne bolo počas celého obdobia po odst'ahovaní sa z bytu jej bývalého manžela neisté a teda od počiatku tu existoval dôvod na podanie žaloby podľa § 80 písm. c/ O.s.p. na určenie, že právo spoločného nájmu k bytu zaniklo. Odvolací súd založil svoj rozsudok, v porovnaní so súdom prvého stupňa, na odlišnom právnom názore. Svoje rozhodnutie nečakane založil na iných právnych záveroch než súd prvého stupňa, čím odňal žalobkyňi právo namietať správnosť jeho právneho názoru na inštančne vyššom súde. K novým právnym záverom odvolacieho súdu sa žalobkyňa nemala možnosť vyjadriť a prípadne predložiť nové dôkazy. Odvolací súd svojím postupom znemožnil žalobkyňi realizáciu jej procesných práv a odňal jej tak možnosť konať pred súdom (§ 237 písm. f/ Os.p.).

Žalovaný nevyužil právo vyjadriť sa k doručenému dovolaniu.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podala včas účastníčka konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.) zastúpená advokátom (§ 241 ods. 1 O.s.p.) proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť týmto opravným prostriedkom (§ 238 ods. 1 O.s.p.), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) preskúmal napadnutý rozsudok odvolacieho súdu v rozsahu podľa § 242 ods. 1 O.s.p. a dospel k záveru, že dovolanie je dôvodné.

V zmysle § 241 ods. 2 O.s.p. môže byť dovolanie podané iba z dôvodov, že a/ v konaní došlo k vadám uvedeným v § 237 O.s.p., b/ konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, c/ rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. Dovolací súd je viazaný nielen rozsahom dovolania, ale i v dovolaní uplatnenými dôvodmi. Obligatórne (§ 242 ods. 1 O.s.p.) sa zaoberá procesnými vadami uvedenými v § 237 O.s.p. a tiež tzv. inými vadami konania, pokiaľ mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci.

Existenciu väd konania v zmysle § 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p. dovolateľka nenamietala a vada uvedenej povahy nevyšla najavo v dovolacom konaní.

Dovolateľka v dovolaní namietala, že napadnutý rozsudok spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.) v otázke existencie naliehavého právneho záujmu v zmysle § 80 písm. c/ O.s.p a zároveň, že konanie trpí vadou podľa § 237 písm. f/ O.s.p.

So zreteľom na spoločný argumentačný rámec uplatnených dovolacích dôvodov dovolací súd sa zaoberal otázkou, či napadnutý rozsudok spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.) v otázke existencie naliehavého právneho záujmu v zmysle § 80 písm. c/ O.s.p. Právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a aplikuje konkrétnu právnu normu na zistený skutkový stav. Nesprávnym právnym posúdením veci je omyl súdu pri aplikácii práva na zistený skutkový stav. O nesprávnu aplikáciu právnych predpisov ide vtedy, ak súd nepoužil správny právny predpis alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery.

Podľa § 80 O.s.p. návrhom na začatie konania (žalobou) možno uplatniť, aby sa rozhodlo najmä o: a/ osobnom stave, b/ splnení povinnosti, ktorá vyplýva zo zákona, z právneho vzťahu alebo z porušenia práva, c/ určení, či tu právny vzťah alebo právo je alebo nie je, ak je na tom naliehavý právny záujem.

Určovacia žaloba (§ 80 písm. c/ O.s.p.) má predovšetkým preventívny charakter - jej účelom je spravidla poskytnúť ochranu práva žalobcu skôr, než dôjde k porušeniu právneho vzťahu alebo práva [určovacia žaloba preto vo všeobecnosti nie je opodstatnená tam, kde už právny vzťah alebo právo boli porušené a kde je namieste žaloba o splnenie povinnosti (§ 80 písm. b/ O.s.p.)]. V prípade možnosti žalovať priamo splnenie povinnosti treba preto vždy považovať za neprípustnú určovaciu žalobu, ktorá neslúži potrebám praktického života, spornosť nerieši (neodstraňuje) a len vedie k nárastu počtu súdnych sporov. Uvedená zásada, že žalobca sa nemôže žalobou úspešne domáhať určenia právneho vzťahu alebo práva tam, kde sa môže domáhať splnenia povinnosti podľa § 80 písm. b/ O.s.p., však neplatí vtedy, ak žalobca (napriek možnosti domáhať sa priamo splnenia povinnosti) preukáže, že má naliehavý právny záujem na určení určitého práva alebo právneho vzťahu; v takomto prípade

treba jeho určovací žalobu považovať za procesne prípustnú. Právny záujem, ktorý je podmienkou prípustnosti takejto žaloby, musí byť naliehavý v tom zmysle, že žalobca v danom právnom vzťahu môže navrhovaným určením dosiahnuť odstránenie spornosti a ochranu svojich práv a oprávnených záujmov (ide najmä o prípady, v ktorých sa určením, či tu právny vzťah alebo právo je či nie je, vytvorí pevný základ pre právne vzťahy účastníkom sporu a predíde sa žalobe na plnenie). Nejde tu o samotnú určovaciu žalobu, ale o to, čoho (akého určenia) sa žalobca domáha a z akých právnych pomerov vychádza. Naliehavý právny záujem sa teda viaže na konkrétny určovací petit (to, čoho sa žalobca v konaní domáha) a súvisí s vyriešením otázky, či sa žalobou s daným určovacím petitom môže dosiahnuť odstránenie spornosti žalobcovho práva alebo neistoty v jeho právnom vzťahu; záver súdu o (ne)existencii naliehavého právneho záujmu žalobcu predpokladá teda posúdenie, či podaná určovacia žaloba je procesne prípustným nástrojom ochrany jeho práva a či snád' spornosť neodstraňuje a len zbytočne vyvoláva konanie, po ktorom bude musieť aj tak nasledovať iné konanie. Naliehavý právny záujem žalobcu na požadovanom určení treba skúmať predovšetkým so zreteľom na cieľ sledovaný podaním žaloby a konečný zmysel navrhovaného rozhodnutia. Ak žalobca neosvedčí svoj naliehavý právny záujem na ním požadovanom určení, ide o samostatný a prvoradý dôvod pre zamietnutie žaloby. Pokiaľ teda súd dospeje k záveru, že tá-ktorá určovacia žaloba nie je z dôvodu nedostatku naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení spôsobilým alebo prípustným prostriedkom ochrany práva, zamietne žalobu bez toho, aby sa zaoberal meritom veci.

V prejednáwanej veci sa žalobkyňa voči žalovanému domáhala určenia zániku práva spoločného nájmu bytu (§ 708 OZ) v dôsledku opustenia spoločnej domácnosti žalovaným, ktorý bol jej manželom. Žalobkyňa naliehavosť právneho záujmu na takejto určovacej žalobe (§ 80 písm. c/ O.s.p.) pred odvolacím súdom odôvodňovala „ ... byty sa predávajú, pokiaľ bude žalobe vyhovené, bude jedinou nájomkyňou bytu a bude len jej byt predaný. Pokiaľ nebude vyhovené, potom budú obaja nájomcovia.“ (č.l. 192 spisu).

Podľa názoru dovolacieho súdu v posudzovanej veci žalobkyňa v konaní dostatočne odôvodnila existenciu naliehavého právneho záujmu na určení, že došlo k zániku práva spoločného nájmu bytu, ktorého vlastníkom je mesto S., pretože tým bude odstránený stav neistoty jej právneho postavenia k tomuto bytu vo vzťahu k žalovanému (spoločnému nájomcovi), čím sa predíde prípadným právnym sporom ohľadne právnych pomerov k predmetnému bytu.

V danom prípade je potrebné zdôrazniť, že v prípade zániku spoločného nájmu bytu bývalých manželov podľa § 708 OZ sa stáva jediným nájomcom druhý z manželov (obdobne § 707 ods. 1 OZ). Podľa právneho názoru dovolacieho súdu môže žalobkyňa v uvedenom rámci dosiahnuť pevný základ svojho právneho postavenia pri pozitívnom určení – že došlo k zániku spoločného nájmu bytu.

Z uvedených dôvodov dospel dovolací súd k záveru, že dovolaním napadnutý zmeňujúci rozsudok odvolacieho súdu, ktorým bola žaloba zamietnutá, spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.). Najvyšší súd Slovenskej republiky vzhľadom na uvedené svojím uznesením (viď § 243b ods. 4 O.s.p.) zrušil rozsudok odvolacieho súdu a vec vrátil Krajskému súdu v Prešove na ďalšie konanie (§ 243b O.s.p.). Vzhľadom na dôvod, pre ktorý došlo k zrušeniu rozhodnutia, nezaoberal sa dovolací súd ďalšími námietkami dovolateľky.

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova o trovách pôvodného a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 4. marca 2009

JUDr. Daniela S u č a n s k á, v.r.
predsedníčka senátu

Za správnosť vyhotovenia: Klaudia Vrauková